

НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ: ФІЛОСОФІЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Нормативні навчальні дисципліни та практика.

1.1. Нормативні навчальні дисципліни

ВИКЛАДАЧ: Єрмоленко Володимир Анатолійович, кандидат філософських наук, доктор політичних студій (Франція), старший викладач
E-mail: v.yermolenko@ukma.edu.ua

ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ: 4 кредити ECTS

Заняття в аудиторії: 42 год (14 лекційних і 7 практичних занять по 2 академічні години)

Самостійна робота слухачів курсу: 78 год.

Форма підсумкового оцінювання: екзамен.

АНОТАЦІЯ

Філософію та літературу в університетській освіті часто вивчають окремо, що руйнує їхню природну сполученість в історії культури. Цей курс націлений на те, щоб виправити цю несправедливість. Він показує, як упродовж модерної європейської історії культури філософія та література тісно пов'язані між собою. Як філософські ідеї висловлюються та дискутуються в текстах художньої літератури. Як, своєю чергою, філософські тексти можуть задавати ключові сенси для розвитку літератури, висловлювати «дух доби» чи бути естетично та стилістично революційними для самої літератури. На курсі обговорюються такі поняття як «концептуальна література», «історія-концепт», «метафорологія» та ін. Кожна лекція присвячена певній добі в історії літератури та філософії, і водночас автор курсу здійснює спробу зрозуміти ключовий ейдос (концепт, метафору, історію) цієї доби.

Курс пропонує огляд головних каналів комунікації між філософією та літературою протягом століть модерної європейської культури – від Ренесансу до наших днів. Героями цього курсу є такі письменники та філософи як Петрарка, Бембо, Аретіно, Тирсо де Моліна, Декарт, Ляйбніц, Мольєр, Мадам де Лафает, Руссо, Казанова, Шодерло де Лакло, Шатобріан, мадам де Сталь, Гете, сестри Бронте, Шевченко, Марко Вовчок, Флобер, Леся Українка, Винниченко, Лоуренс, Сабіна Шпільрайн, Фройд, Ніцше, Шніцлер, Барт, Дерріда, Сарамбо, Ішигуро, Гарі, Турньє та багато інших.

МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ:

Метою курсу є розширення горизонту розуміння літературних процесів через висвітлення зв'язків літературних текстів з філософськими ідеями, концептами та метафорами, а також через формування самих філософських концептів під впливом ключових історій та метафор доби.

Завданнями курсу є: 1) прокладання мостів між літературними та філософськими текстами, авторами та явищами, 2) поглиблення концептуального та критичного мислення студентів літературознавства через аналіз і обговорення філософських проблем, висловлених у літературних текстах, 3) поглиблення розуміння історії культури через аналіз концептуальних / метафорологічних ейдосів тих чи інших епох, 4) поглиблення розуміння суспільної ролі літератури, зокрема як сфери, де формувалися та формуються концептуальні історії та метафори, що здійснюють засадничий вплив на культуру тієї чи іншої доби.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
ПРН-1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати й утілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.	Лекційні заняття. Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях 1-6.	Поточний контроль.
ПРН-2. Упевнено володіти українською, англійською (бажано також французькою, італійською, німецькою, польською) для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійної й наукової комунікації; презентувати результати досліджень українською та іноземними мовами.	Лекційні заняття. Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях	Поточний контроль.
ПРН-3. Застосовувати сучасні методики й технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості літературознавчого дослідження.	Лекційні заняття. Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях. Написання творчих письмових робіт. Редагування тексту.	Поточний контроль. Письмова робота. Контрольна робота.
ПРН-4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми та пропонувати шляхи їх вирішення, аргументуючи власну точку зору.	Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях.	Поточний контроль. Письмова робота.
ПРН-7. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства в контексті світової та української філософсько-естетичної думки.	Лекційні заняття, групове обговорення на практичних заняттях	Поточний контроль
ПРН-8. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти літературознавства.	Лекційні заняття. Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях.	Поточний контроль, Письмова робота.
ПРН-10. Здійснювати науковий аналіз літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на	Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях.	Поточний контроль. Письмова робота.

підставі самостійно опрацьованих даних.		
ПРН-11. Дотримуватися правил академічної доброчесності.	Написання творчих письмових робіт, виконання індивідуального завдання, контрольної роботи	Письмова робота.
ПРН-12. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних літературознавчих явищ і проблем як фахівцям, так і широкому загалу.	Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях.	Поточний контроль. Письмова робота. Контрольна робота.
ПРН-14. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного літературного матеріалу.	Лекційні заняття, написання творчих письмових робіт, виконання індивідуального завдання, контрольної роботи	Письмова робота.
ПРН-15. Оперативно засвоювати нові теорії, концепції, прогресивні методики дослідження, що народжуються як у галузі літературознавства, так і на межі різних гуманітарних наук.	Лекційні заняття, написання творчих письмових робіт	Поточний контроль. Письмова робота
ПРН-17. Планувати, організувати, здійснювати й презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в галузі літературознавства.	Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях. Написання творчих письмових робіт.	Поточний контроль, Письмова робота.
ПРН-18. Презентувати українською та іноземною мовою результати свого дослідження літературознавчій спільноті у наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо.	Індивідуальні відповіді та групове обговорення на практичних заняттях. Написання творчих письмових робіт.	Поточний контроль, Письмова робота.

ЗМІСТ КУРСУ

Вступне слово

Курс покликаний мотивувати студентів розширювати горизонт сприйняття власної дисципліни, зокрема виходити за межі власне літературознавства у бік філософії, історії філософії та історії ідей, історії культури. Ознайомлюючись з класичними та сучасними текстами європейської літератури та філософії, студенти курсу вчать аналізувати їх як в контексті своєї доби, так і в контексті сучасності. Курс поєднує в собі а) методологію «історій ідей», тобто міждисциплінарного аналізу еволюції ідей крізь філософські, літературні та загальнокультурні явища, б) герменевтичне занурення в контекст іншої доби та діалогу з нею через аналіз тодішніх і нинішніх «передсуджень», їхнього перехрещення чи їхнього конфлікту, в) універсалістський підхід до тем минулого – тобто аналіз того, наскільки тексти минулого ставлять проблеми, які актуальні для сучасності, чого вони можуть нас навчити чи проти чого попередити.

Тематичний план

№ з/п	Теми лекцій	Кількість годин
	I триместр	
Лекція 1.	Вступ. Основні теми та проблеми курсу. Вимоги до студентів	2 год.
Лекція 2.	Філософія та література 1 : оповідь та концепт	2 год.
Лекція 3.	Філософія та література 2: розум та емоція	2 год.
Лекція 4.	Античність і Середньовіччя: боги та люди	2 год.
Лекція 5.	Ренесанс: пропорція, ерос та неоплатонізм	2 год.
Лекція 6.	Бароко: реформація, контр-реформація та метафізика озаріння	2 год.
Лекція 7.	Класицизм, Рококо, Просвітництво та естетика прозорості	2 год.
Лекція 8.	Романтизм та містика нового народження	2 год.
Лекція 9.	Постромантизм: філософія та естетика підозри	2 год.
Лекція 10.	Епоха Fin de siècle: сон, марення, біологія	2 год.
Лекція 11.	Між війнами: філософія, література та катастрофа історії	2 год.
Лекція 12.	Після війни: повстання проти тотальності.	2 год.
Лекція 13.	Сучасність: межі людського	2 год.

Лекція 14.	Сучасність 2: реальне та віртуальне	2 год.
------------	--	--------

№ з/п	Теми практичних занять	Кількість годин
І триместр		
Практичне 1.	<p style="text-align: center;">Бароко та його впливи: легенда про Дон Жуана від іспанського бароко до Лесі Українки</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Естетика бароко та її вплив на «Севільського ошуканця» Тирсо де Моліни 2. Інші епізоди життя легенди про Дон Жуана та їхній екзистенційний сенс 3. «Камінний господар» Лесі Українки в контексті світової традиції легенди про Дон Жуана <p>Література:</p> <p>Тирсо де Моліна, «Севільський ошуканець та Камінний гість» Леся Українка, «Камінний господар» Watt, Ian. Myths of Modern Individualism. Cambridge University Press. Kindle Edition. Забужко О.С. Notre dame d'Ukraine. Українка в конфлікті міфологій. – К., 2015</p>	2 год.
Практичне 2.	<p>Просвітництво і рококо: світло, ерос, его-література</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Естетика світла XVIII століття: Просвітництво, сентименталізм, ілюмінізм 2. Его-література: Руссо, Казанова 3. Рококо і «Небезпечні зв'язки» Шодерло де Лакло <p>Література:</p> <p>Шодерло де Лакло, «Небезпечні зв'язки» Єрмоленко В.А. Далекі близькі. – Л., 2015 Ж.-Ж. Руссо, «Сповідь» Дж. Казанова, «Історія мого життя»</p>	
Практичне 3.	<p style="text-align: center;">Романтизм: темрява, магнетизм, втрата «я», жорстокість любові</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Естетика темряви романтизму проти естетики світла Просвітництва та рококо 2. Гете між Просвітництвом та романтизмом 3. Е.Т.А. Гофман: тема магнетизму та двійника 4. Емілі Бронте: «Буремний перевал» та жорстокість любові 	2 год.

	<p>Е.Т.А. Гофман, «Магнетизер» Емілі Бронте, «Буремний перевал» Safranski, Rüdiger. Goethe: Life as a Work of Art. Liveright. Kindle Edition. Єрмоленко В.А. Далекі близькі. – Л., 2015</p>	
Практичне 4.	<p>Постромантизм: підозра, анти-емоція, анти-розум</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постромантизм і його постмодернізмом 2. Гюстав Флобер і відмова від автора. 3. Фрідріх Ніцше та філософія підозри 4. Надлюдське та людське в філософії та літературі <p>Ірвін Ялом, «Коли Ніцше плакав». Фрідріх Ніцше, «Так казав Заратустра»</p>	2 год.
Практичне 5.	<p>Між війнами: відчуття катастроф</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вальтер Беньямін та образ ангела історії 2. Винниченко: народження та руйнування бажання <p>Володимир Винниченко, «Хочу!» Єрмоленко В.А. Оповідач та філософ. Вальтер Беньямін та його час. – К., 2011</p>	2 год.
Практичне 6.	<p>Після війни: боротьба з тотальністю</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постструктуралізм: Ролан Барт, Жак Дерріда 2. Ромен Гарі та література часу 3. Мішель Турньє та антитоталітаризм <p>Ромен Гарі, «Обіцяння на світанку» Мішель Турньє, «Вільшаний король» Єрмоленко В.А. Далекі близькі. – Л., 2015</p>	2 год.
Практичне 7.	<p>Сучасність: межі людського</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Людське та нелюдське сьогодні 2. Жозе Сарамаго: тендітність людської природи 	2 год.

	3. Кадзуо Ішигуро: небезпека нелюдяності Жозе Сарамаго, «Сліпота» Кадзуо Ішигуро, «Не відпускай мене»	
--	---	--

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль знань відбувається під час проведення семінарських занять і має на меті перевірити рівень засвоєння студентами певних тем навчальної програми, а так само виконання ними конкретних завдань. Формами поточного контролю з дисципліни «Філософія та література» є опитування, аналіз пропонованих художніх текстів, есеїв, статей, розділів монографій, дискусії щодо викладених у них проблем. Поточний контроль передбачає оцінювання кожного виду робіт, зазначених в «Умовах визначення навчального рейтингу», та відбувається згідно з чітко визначеними критеріями (див. наступний розділ).

Підсумковий контроль з дисципліни передбачає екзамен у кінці осіннього семестр

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Флорентійський неоплатонізм та його вплив на культуру Ренесансу
2. Значення впливу біології на філософію та літературу доби Віденської сецесії
3. У чому сенс формули «екзистенція передус єсенції» французького екзистенціалізму?
4. Основні теми «Небезпечних зв'язків» Шодерло де Лакло
5. Метафора палінгенесії (нового народження) та її значення для епохи романтизму
6. Основні риси естетики рококо (література, живопис)
7. Кохання та жорстокість в «Буремному перевалі» Емілі Бронте
8. Людське та надлюдське в романі «Коли Ніцше плакав» Ірвіна Ялома
9. У чому паралелі епохи постромантизму та постмодернізму?
10. Смерть автора: Гюстав Флобер та Ролан Барт
11. Особливості психоаналізу Сабіни Шпільрайн
12. «Хочу!» Винниченка як документ епохи
13. «Вільшаний король» Турньє як анти тоталітарний роман
14. Теми смерті та втрати у Барта та Дерріда
15. Шатобріан як творець меморіального епосу романтизму
16. «Сліпота» Жозе Сарамаго і крихкість людської цивілізації
17. Філософія еросу в епоху Ренесансу
18. Вплив контр-реформації на літературу та філософію бароко
19. «Принцеса Клевська» Мадам де Лафает і естетика класицизму
20. Мазепа як образ європейського романтизму

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Види робіт	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Практичні заняття	7	5	35
Письмова робота (дослідницька студія або есей)	1	25	25
Іспит	1	40	40
Разом			100

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання успішності студента за кожним із запланованих видів робіт здійснюється у відповідності до таких критеріїв:

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Робота на практичному занятті	5	Студент ставить змістовні запитання, висловлює аргументовані зауваження, бере участь у дискусії.
	1-4	Студент ставить запитання, але не висловлює аргументованих зауважень та/або не бере участі у дискусії.
	0	Пасивна участь у семінарі.
Письмова робота (дослідницька студія або есей)	25	Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє аналітичний та творчий підхід, знання особливостей досліджуваного явища, виклад є логічним, точним. Роботу оформлено відповідно до вимог.
	20-24	Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє творчий та аналітичний підхід та знання особливостей досліджуваного явища, виклад є логічним, роботу оформлено відповідно до вимог, однак є невеликі хиби, прогалини у розумінні аналізованого явища, непослідовності або хиби у оформленні бібліографії
	10-19	Роботу виконано і подано вчасно. Автор демонструє достатню обізнаність з матеріалом, однак у роботі не дотримано всіх вимог, є значна кількість помилок різного характеру, бракує логічності викладу чи коректно укладеної бібліографії
	1-10	Роботу не подано вчасно, автор демонструє недостатню обізнаність з матеріалом,
Екзамен	40	Студент дає вичерпну відповідь на екзаменаційні питання, демонструє знання літературних, філософських та критичних текстів, демонструє вміння аргументувати свою позицію

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

За шкалою університету	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен	Залік	
91 – 100	Відмінно	Зараховано	A (відмінно)
81 – 90	Добре		B (дуже добре)

71 – 80	Задовільно		С (добре)
66 – 70			Д (задовільно)
60 – 65			Е (достатньо)
30 – 59	Незадовільно	Не зараховано	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)
1 – 29			F (неприйнятно – з обов'язковим повторним курсом)

Мінімальний пороговий рівень оцінки за роботу в семестрі (допуск до екзамену) складає 30 балів. У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче 29 балів) студент зобов'язаний повторно вивчити дисципліну. У разі отримання оцінки «незадовільно» студент має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії студент може обрати повторне вивчення дисципліни.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Положення про Академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА» (затверджене наказом № 112 від 07.03.2018 року)

https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat_view/1-dokumenty-naukma/12-normatyvna-baza-naukma/6-systema-zabezpechennia-iakosti-osvitnoi-diialnosti-ta-iakosti-vyshchoi-osvity/71-normatyvni-dokumenty

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні художні тексти до курсу:

Тирсо де Моліна, «Севільський ошуканець та Камінний гість»
Леся Українка, «Камінний господар»
Шодерло де Лакло, «Небезпечні зв'язки»
Е.Т.А. Гофман, «Магнетизер»
Емілі Бронте, «Буремний перевал»
Ірвін Ялом, «Коли Ніцше плакав».
Артур Шніцлер, «Сновидна новела»
Володимир Винниченко, «Хочу!»
Ромен Гарі, «Обіцяння на світанку»
Мішель Турньє, «Вільшаний король»
Жозе Сарамаго, «Сліпота»
Кадзуо Ішигуро, «Не відпускай мене»

Основна критична література до курсу

Єрмоленко В.А. Далекі близькі. – Л., 2015
Єрмоленко В.А. Плинні ідеології – К., 2018
Єрмоленко В.А. Оповідач та філософ. Вальтер Беньямін та його час. – К., 2011

Допоміжна критична література до курсу

Забужко О.С. Notre dame d'Ukraine. Українка в конфлікті міфологій. – К., 2015

Блюменберг Г. Світ як книга. – К., 2005

MacCarthy, Fiona. Byron: Life and Legend . John Murray Press. Kindle Edition.

Watt, Ian. Myths of Modern Individualism. Cambridge University Press. Kindle Edition.

Addis, Ferdinand. Rome: Eternal City. Head of Zeus. Kindle Edition.

Williams, Gareth D.. Pietro Bembo on Etna. Oxford University Press. Kindle Edition.

Celenza, Christopher S.. The Intellectual World of the Italian Renaissance. Cambridge University Press. Kindle Edition.

Safranski, Rüdiger. Goethe: Life as a Work of Art. Liveright. Kindle Edition.
capital

Margaret L. King. Renaissance Humanism . Hackett Publishing Company, Inc.. Kindle Edition.

A History of Modern French Literature. Princeton University Press. Kindle Edition.

Todd, Olivier. Albert Camus . Random House. Kindle Edition.
here

Bakewell, Sarah. At The Existentialist Café. Random House. Kindle Edition.

Meyers, Jeffrey. D.H. Lawrence . Cooper Square Press. Kindle Edition.

Banks, Lynne Reid. Dark Quartet: The Story of the Brontes . Endeavour Press. Kindle Edition.

Auerbach, Erich; Said, Edward W.. Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature - New and Expanded Edition (Princeton Classics). Princeton University Press. Kindle Edition.

Gay, Peter. Schnitzler's Century: The Making of Middle-Class Culture 1815-1914. W. W. Norton & Company. Kindle Edition.

Kandel, Eric. The Age of Insight: The Quest to Understand the Unconscious in Art, Mind, and Brain, from Vienna 1900 to the Present . Random House Publishing Group. Kindle Edition.

Jacques Le Goff. The Birth of Europe (Making of Europe). Kindle Edition.

*Затверджено на засіданні кафедри літературознавства НаУКМА
31 серпня 2020 р. (протокол № 1)*